

Hugskot og viðmerkingar – send sms til 225000

Oddagrein

Eiríkur Lindenskov
eiríkur@sosialurin.fo

IKKI ÁLIT Á POLITIKARUNUM

Tað er lítið hugaligur lesnaður fyri miðlafólk at lesa álitíð frá mentanarnevnd løgtingsins í sambandi við uppskotið um broyting í kringvarpsgjaldinum. Flokkarnir skjóta upp, at gjaldið verður kravt um skattin.

Men tað eru meira viðmerkingarnar frá nevndarliminum enn lagnan hjá uppskotinum, sum er hugtungur lesnaður, tí tær prógva bara tað atgerðarloysi, sum valdar í politisku skipanini viðvíkjandi miðlunum.

Bjarni Djurholm úr Fólkaflokkinum, Jóna Mortensen og Edva Jacobsen úr Sambandsflokkinum siga, at tey eru ímóti at krevja kringvarpsgjaldið inn umvegis skattin, tí tey eru av teirri fatan, at tá privatpersónar

rinda árlig ella hálvárlig gjøld fyri tæmastur, eru tey meira tilvitað um tæmastuna.

Teirra grundgeving til ikki at broyta kringvarpsgjaldið er altso, at brúkarin kann betur fylgja við tá hann fær eina rokning. Um hetta er rætt, so er at gjøgnumføra hetta fyri sjúkrahús, skúlar og annað við.

Viðmerkingarnar hjá Jenis av Rana um kommunistiska indoktrinering o. a. eru so óseriøsar, at tær lata vit liggja. Meira hugstoytt er siggja vinnulívsmannin Poul Michelsen beinleiðis mæla til, at hildið verður fram við botnórættvísu kappingaravlaginingini – at Kringvarpið – samstundis sum tað krevur skatt inn,

skal figgja sítt virksemi við at kappast við privatar miðlar. Ein nýggjur liberalur flokkur átti sjálvsagt at havt konstruktivari tankar um marknaðarbúskap og alment virksemi.

Rigmor Dam og Gunvør Balle, sum umboða uppskotsstíllararnar, nema í viðmerkingum við umstøðurnar hjá føroysku fjølmiðlunum sum heild og royna at lýsa týðningin av at hava frælsar fjølmiðlar. Tær vísa eisini á, sum gott er, at hugskotið um ein miðlagrunn, sum Mentanargrunnurin skal umsita, ikki er gott, og at lýsingar og sponsoreringar ikki hoyra heima í public service Kringvarpinum.

Enn einaferð kunnu vit staðfesta,

at borgarligi parturin av løgtinginum ikki gongur inn fyri liberalum politikki. Tey borgarligu vilja ikki lata marknaðarkreftirnar ráða og virða ikki rættin hjá privatum fjølmiðl at

virka frítt.

Tí er so litil vón fyri, at Kringvarpið kemur úr naggatódnini. Viljin er, at hesin mentanarstovnur skal figgjast við láturligum sponsoringum og við at kappast við privatar miðlarnar um handilslýsingar.

Álit okkara á, at politiska skipanin fer at tryggja grundarlagið hjá fjølmiðlunum er ikki til staðar. Men vit vóna, at bjørnin í Mentamálaráðnum fyrr ella seinni vaknar – og sær ljósið.

» Vóna framvegis at bjørnin í Mentamálráðnum vaknar

Er vinstra høgra – ella øvugt?

Tað var Poul Michelsen, formaður í Framsókn, sum síðsta vikuskiftið skrivaði um sosiala sjálvbjargniskós í framhaldi av tíðargreinini hjá Jóannes Eidesgaard um blokkpolitikk.

Poul Michelsen vísti á, at Framsókn, hóast borgarligur flokkur, í flestu málum er meira samdur við Tjóðveldi og Javnaðarflokkin, tí hesi vinstruflokkar eru meira li-

beralir enn Fólkaflokkurin.

Og rætt hevur framsóknarmaðurin í tí, at nógv er viðvent í holuni, og at lítið skil er í blokkunum í føroyskum politikki. Og sum nevnt er í oddagreinini omanfyri, so dettur Poul Michelsen sjálvur í felluna, tá hann – sum tað nýggja liberala íkastið í føroyskum politikki – heldur tað vera gongdu leiðina

at figgja almenna public service kringvarpið við brúkaragjaldi og lýsingum.

– *Um tað er tí, at vinnulívsmáðurin Poul Michelsen sjálvur sponsorerar fjolluta fjantiradio hjá Kringvarpinum, skal vera ósagt – men hann hevur rætt í tí, at tingini hanga ikki saman.*

Heldur makt enn fullveldi

Kristina Háfoss, tingvinna fyri Tjóðveldi, staðfesti í gjár, at Fólkaflokkurin er selt sálina – selt fullveldi – fyri maktina.

– Hevði samgonguskjalið hildi, so høvdu 15 prosent av vøkstrinum í inntøkunum hjá landskassanum verið mótroknaðar í teimum 8,1 milliónini, sum blokkurin hækkar í ár, endurgevur útvarpið hana fyri at siga.

Sambært Kristinu Háfoss, so vísa tøl frá Fíggjarmálaráðnum, at inntøkurnar í ár vaksa so nógv, at mótrokningin hevði verið nógv størri enn 8,1 millión, og tí átti ríkisveitingin ikki at hækka, um

samgonguskjalið varð hildið. Sambært samgonguskjalinum, so skulu 15 prosent av vanligu meirinntøkum landskassan mótroknast økingini í ríkisveitingini.

– Soleiðis kunnu vit staðfesta, at Fólkaflokkurin hevur flutt seg ein 17 milliónir frá fullveldinum, síðani Jørgen fekk valdið á Kaj Leo eftir valdið síðsta.

M e n hvat gera man ikki fyri valdið?

Fólkafloksmenn eru so í øllum førum ikki somu droymarar, sum tjóðveldisfólk...

Um at »spekka sær«

Mong hava undrast – og onkur hevur ilskast inn á útvarpslýsingina frá Idé-møblum við slagorðinum »spekka tær«. Men talan er ikki um eitt nýggjyrði sum so, tí orðið er kent úr gomlum donskum máli.

Vit hava spurt Marjuna Arge Simonsen, sum er málfrøðingur og cand.phil. í føroyskum og hevur málstovuna Orðafragd.

Hon sigur, at orðingin »at spekka sær« er tøkuorð úr eldri donskum, og tað merkir 'at gera sær dælt við einhvørjum'. Orðingin er at finna í »Ordbog over det danske Sprog« (ODS) undir leitorðinum »spække«. ODS fevnir um danskt mál frá 1700 til 1950, og tað eru 225.000 leitorð. Upprunaliga verkið kom út í árunum 1918-56 og telur 28 bind. Marjun Arge Simonsen sigur, at ODS gjørdist tøk á netinum í 2005; tað tók 20 kinverjum 1 ár at tøppa alla orðabókina inn á teldu fyri danir (tvær útgávur, ið vórðu samkoyrðar). Og hóast teir einki skiltu av tekstinum, var feilprosentíð sera lágt. Her er eitt brot úr orðabókargreinini »spække«:

»4) [...] give megen (og god) føde; fylde med (god) mad og drikke, foder; fede; beværte

godt og rigeligt; [...] spække sit legeme: gøre sig til gode med mad og drikke; måske sig; leve overdaadigt. [...] I Suus og Duus sig spækker han [...] spække sig paa noget, (nu næppe br.) glæde sig til at nyde; sætte næsen op efter. ...» (sí meira á <http://ordnet.dk/ods>

Orðingin at »spække sig« er flutt merking, og hon er ikki kend í nútíðardonskum. Eginliga merkingin av »spække« er: »indstikke, indflette en række strimler af spæk i (en steg før stegningen); ogs.: omvikle (en steg) med spæk.«

Marjun sigur, at navnorðið, ið »spække« er avleitt av, er »spæk«. Tað er sama orð sum føroyska »spik«, tó er danska orðið annaðhvørt tøkuorð úr miðlágtyískum (1200-1500) ella ávirkað av miðlágtyíska sniðinum á orðinum, ið var »spe(c)k« ella »spec.« Orðingin at »spekka sær« er ikki við sum leitorð í Føroysku orðabók, helst tí hon verður mett at vera óføroysk.